

νά πάει κ' εκείνος νά γλεντήσκει. 'Ανέδθηκε μαζί με άλλα παιδιά μιὰ σούστα, μὰ εκείνος πού τήν κυβερνοῦσε, μεθυσμένος καθὼς εἶτανε στοῦ γυρισμοῦ, τήν ἀναποδογύρισε σέ κάποιο χαντάκι τοῦ κάμπου, κι ὁ δόλιος ὁ Γεωργίκος ἔμεινε στὸν τόπο μὲ σπασμένο τὸ κεφάλι. Σὺν τὸνὲ φέρανε στοῦ σπιτί του, ἡ Τάσω ἔπεσε ξερὴ ἀπάνω του. Εἶτανε μιὰ ἀπὸ τίς συνηθισμένες, μὰ πάντα σκληρὲς λύπες τοῦ χωριοῦ. Ράγιζε τὴν καρδιά τὸ κλάψιμο τῆς Τάσως καὶ τὸ μοιρολόγι :

Σήμερα ν ἡ μαινοῦλα του ἔχει χαρὰ μεγάλη
πᾶνι στὶς βρόσες γιὰ νερό καὶ στὰ βουνά γιὰ χιόνι -
Κι ὁ γιαιτρός σάπασε μιὰ σιγμὴ.

Ἡ μάνα μου—ξανάρχισε—ξέχασε τὴν ἀμαρτία τῆς Τάσως καὶ τὴ μάζεψε. Τὸ ἄλλο καλοκαίρι πού ξανάρθαι στοῦ χωριό, ἡ Τάσω εἶτανε σφιγμένη, ὅτι εἶτανε μιὰ φερά ἡ μάνα της. Δὲν μπορούσα νὰ ξεχάσω ποτὲ τὸ δύστυχο Γεωργίκο, κάθε φερά πού ἔδλεπα τὴ ματιά της νὰ μοῦ ἀστράφτει κάτω ἀπ' τὸ μαῦρο της μαντίλι.

(Λοιποῦθε)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΣΟΠΟΛΑΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ: "ΣΤΟ ΑΛΜΠΟΥΡΟ,"

("Ενα γράμμα τοῦ κ. Clément)

Ἀγαπητὲ κύριε Κ. Παρορίτη,

Ἐπὶ τέλους τώρα μὲ τίς δικαιοῦς τῶ μαθημάτων βρήκα τὸν καιρὸ νὰ διαβάσω τὸ ὥρατο ρομάντο σας «Στὸ Ἀλμπουρο.» Ξαναβρήκα ἐκεῖ μέσα πάλι τὴ βαθειὰν εὐαισθησία καὶ τὴ δυνατὴ φαντασία πού διακρίνουνε τίς δύο σας προηγούμενες συλλογὲς διηγημάτων. Ἐπῆρατε τὰ βάσανα τῶν ταπεινῶν πού εἶναι ἀποπαίδια τῆς ζωῆς καὶ τὰ ζουγραφίζετε μέσα σὲ σελίδες πού σφίγγουνε τὴν καρδιά εἰχως φουσκωμένα λόγια, πού εἶναι μιὰ ἐκδίκηση εἰχως μεγάλες φωνές.

Τὸ ρομάντο τὸ κοινωνικό, κι ὁ θέλησι καὶ τὸ σοσιαλιστικὸ ὅσο πάει καὶ κερδίζει τόπο στὴν παγκόσμια φιλοσοφία. Στὴν Ἑλλάδα γίνανε κάποι καλὲς δοκιμὲς κ' ἡ δική σας δὲν εἶναι λιγώτερο πετυχημένη. Παρουσιάζετε τὸν ἀγῶνα ἐκμεταλλευτῶν κ' ἐκμεταλλευόμενων. Μᾶς κάνετε νὰ βλέπουμε μὲ τὰ μάτια μας πῶς ἡ τίγρις σπαράζει τὴν ἐλαφίνα, πῶς τσακώνει ἡ ἀρχὴν τὴ μύγα κι ὁ ἀκόρεστος ὁ πλοῦσιος τὸ φτωχό, τὸν κοῦτὸ κι ἀξιολύπητο.

Ὁ Δημητράκης σας εἶναι ἕνας σιχαμερὸς Σάβλων κ' ἕνας μισητὸς Ταρτοφρος. Ὁ Γιάννης σας εἶναι μιὰ τίμια ὑπαρξὴ κι ἀθώα πού θυσιάζεται ἀπὸ τὴν καλοπιστία του καὶ τὴ φυσικὴ του ἀγαθότητα. Νὰ σὰς πῶ ὅμως ἕνα πρᾶμα; Ὅπως τὰ ζουγραφίζετε αὐτὰ τὰ δύο σπουδαιότερα πρόσωπα, μοῦ φαίνεται ὅς νὰ μὴν εἶναι δυνατὰ ζουγραφισμένα, πῶς μοιάζουνε πῶς πολὺ μὲ σύμβολα ἀλύγιστα κι ἀφερε-

μένα παρὰ μὲ τὴ ζωὴ τὴν εὐλύγιστη καὶ πολύπλοκη. Τὸ ἴδιο θὰ εἶεγα καὶ γιὰ τὸν Περικλή, τὸ ἄλλο ἀντίθετο τοῦ ἀδερφοῦ του Δημητράκη.

Μὰ αὐτὰ τὰ κακὰ τὰ ξεπερνάει ἕνα δευτερότερο πρόσωπο πού τὸ βρίσκω σκαλισμένο μὲ μοναδικὴν ἀκρίβεια. Εἶναι ὁ Λευτέρης πού δίνει καταφύγιο στοὺς φτωχοὺς κακομοίρηδες, πού τοὺς γδέρνει καὶ πλουτίζει αὐτὸς μὲ μιὰ σκυλήσιαν ἀδιαντροπιά. Καὶ ἄλλα πορτραῖτα μοῦ φαίνονται πολὺ ἐπιδέξια ζουγραφισμένα μὲ λίγες γραμμὲς, ὅπως εἶναι τὸ πορτραῖτο τοῦ μπάρμπα-Θανάση τοῦ δικαστῆ—ξεφαντωτῆ καὶ χαρτοπαίχτη— ἔπειτα ὁλο ἐκεῖνο τὸ πλήθος τῶ δυστυχισμένων πού εἶναι σὰ μιὰ παρέλαση ἀπὸ ἔλα τὰ εἶδη τῆς δυστυχίας, ὅπως εἶναι ὁ φτωχὸς ὁ Γεράσιμος μὲ τὸ σκύλλο του, ὁ Στέφανος ὁ κυρελὴς ποιητῆς τοῦ καφενεῖου ἡ Κούλα, ἡ γριὰ πόρνη, ἄθλια κι ἀξιοθρήνητη, ὁ βουτηχτὴς ὁ Κωσταντῆς πού ἡ καταστροφή του τὸνὲ ρίχνει σὲ μιὰν ἐγκληματικὰ τρέλλα, ὁ γέρο δάσκαλος πού σταλιάζει στὰ πόδια του περιμένοντας τὴν ἀντικάμαρα τοῦ ὑπουργοῦ γιὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ μιὰ φωροθέση ὡς πού νὰ πάρῃ τὴ φτωχοσύνη-τάξή του. Ἀ μὲ ρωτήσης καὶ γιὰ τίς γυναῖκες μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι ζουγραφισμένες μὲ γραμμὲς ὄχι σταθερὲς καὶ πάρα πολὺ ἀλαφρὲς, σὰν ἀχνός, ἐχτός ἴσως τῆς κυρ Ἀργύρας.

Ὅλα τὰ πρόσωπα ἐνεργοῦνε καὶ κουνισθύνει μὲ ἀρκετὴ φυσικότητα καὶ πιθανότητα. Μὰ ἡ πλοκή τοῦ ρομάντσου καὶ τὸ δέσιμο τῶν ἐπεισοδίων τοῦ ἐνὸς κεφαλαίου μὲ τὸ ἄλλο δὲ γίνεται μὲ πολλὴ τέχνη κ' ἐπιδεξιότητα. Γι αὐτὸ εἶναι κάποια σύγχυση καὶ δὲν ὑπάρχει συνοχὴ στὰ διάφορα μέρη τοῦ ρομάντσου μεταξύ τους.

Λέω ὅμως ἀμέσως καὶ τὸ ἄλλο πῶς ἡ ἔλλειψη αὐτῆ ἀντισταθμίζεται ἀπὸ ἕνα ἀξιοσημείωτο ταλέντο παρατηρητικότητας, ἀπὸ ἕνα θέλγητρο ὕφους δυνατοῦ καὶ ζωντανοῦ καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ ὄρωρ τῆς φαντασίας πού μπορεῖ νὰ βλέπῃ σὲ μιὰ σκηνὴ ἢ σὲ μιὰν εἰκόνα ὁλοκληρωτικὰ ἔλες τίς λεπτομέρειες καὶ πού μπορεῖ νὰ ἐνώνῃ σὲ μιὰν ἀρμονικὰ γραμμὴ τὴν περιγραφικότητα μὲ τίς διαφορὲς ψυχολογικὲς θέσεις τοῦ μύθου. Κάποια συμπάθεια ἀόριστη πού βγαίνει ἀπὸ τὴν ψυχὴ πλάση καὶ περνάει στοὺς πόνους καὶ στὰ βάσανα τῆς ἀθρόπινης ὑπαρξῆς βρίσκεται χυμένη μέσα στὰ πράγματα. Ἔτσι ἡ ἐντύπωση πού ἀφήνει τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου κυριεῖται πολλὰς φορὲς τὴν ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη.

Μὲ λίγα λόγια τὸ βιβλίό σας εἶναι ἕνα ἔργο ἀξίας πού μᾶς κάνει νὰ ἐλπίζουμε κι ἄλλα ἀκόμα πῶς δυνατὰ καὶ πρωτότυπα.

Σὰς συχαίρω καὶ σὰς βεβαιῶνω γιὰ τὴ βαθειὰ μου ἐχτίμηση.

E. CLÉMENT

Professeur au Lycée de Nice